

Jari Vaine

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönnä 4.9.2020, kuuleminen 8.9.2020

U31/2020 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin mukaisesta julkisen sektorin lainajärjestelystä (julkisen sektorin lainajärjestely)

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston U 312020 vp koskevästä kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin mukaisesta julkisen sektorin lainajärjestelystä.

Komissio esittää lainajärjestelyä - painotukset edelleen hiilineutraalisuudessa ja alueiden talouden uudistumisen tukemisessa

Komissio julkaisi 27 päivänä toukokuuta 2020 ehdotuksensa julkisen sektorin lainajärjestelystä, joka on tarkoitus perustaa oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin alle tukemaan julkisen sektorin toimijoita yhdistämällä lahja- ja lainarahaa siirryttäessä hiilineutraaliin talouteen erityisesti niillä alueilla ja toimialoilla, joihin siirtymä vaikuttaa eniten.

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin kolmesta rahoitusjärjestelystä oikeudenmukaisen siirtymän rahasto myöntää lahjarahaa ja InvestEU:n alla oleva erityisjärjestely pyrkii mobilisoimaan yksityistä rahoitusta.

Julkisen sektorin lainajärjestely tarjoaisi lainarahoitusta julkisen sektorin toimijoille. Tarkoituksena on edullisilla lainaehdoilla lisätä julkisia investointeja, ja tukea erityisesti niitä hankkeita, jotka eivät tuota riittävästi tulovirtaa ja joita ei olisi voitu rahoittaa ilman EU:n budjetista tulevaa tukielementtiä.

On arvioitu, että nämä kolme rahoitusjärjestelyä saavat yhdessä aikaan vähintään 150 miljardin euron määräiset investoinnit vuosina 2021–2027.

Lainajärjestelyn mekanismi ja tukikelpoisuus

Julkisen sektorin lainajärjestely muodostuisi sekä lahja- että lainaosuudesta. Lahjaosuus olisi määrältään 1,525 miljardia euroa. Lahjaosuudella pienennettäisiin lainansaajien rahoituskuluja. Avustuksen eli lahjaosuuden määrä ei saa pääsääntöisesti ylittää 15 prosenttia lainajärjestelyn nojalla myönnetystä lainamäärästä.

Euroopan investointipankki (EIP) toimisi järjestelyn pääasiallisena rahoituskumppanina 10 miljardin lainaosuudella, joka toteutettaisiin pankin omista varoista.

Asetuksessa määritellään mitkä hankkeet ovat tukikelpoisia. Hankkeiden tulee hyödyttää niitä alueita, joita on identifioitu hyväksytyissä alueellisissa oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmissa, hankkeille myönnetään EIP:n tai muun rahoituskumppanin laina tämän lainajärjestelyn nojalla ja hankkeet eivät tuota riittävästi tulovirtoja eivätkä saa tukea muista unionin rahoitustukiohjelmista. Ainoastaan julkisen sektorin toimijat voivat saada tukea. Tuen saajana voi myös olla yksityisoikeudellinen toimija siinä tapauksessa, että se suorittaa julkisen sektorin palvelutehtävää.

Jäsenvaltiot valmistelevat alueellisia oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmiaan komission hyväksyttäväksi. Nämä suunnitelmat luovat puitteet tuen saamiselle.

Komission ehdotukset vakavaraisuuden tukivälineestä, InvestEU:n kasvattamisesta ja uudesta strategisesta instrumentista sekä nyt puheena olevasta oikeudenmukaisen siirtymämekanismin julkisen sektorin lainajärjestelystä tulevat toteutuessaan vaikuttamaan EIP:n pääoman riittävyyteen. On erittäin todennäköistä, että EIP:n pääomaa joudutaan kasvattamaan, jotta pankki pystyisi toimeenpanemaan kyseiset rahoitusinstrumentit. Suomen osuus EIP:n pääomasta on 1,48 prosenttia.

Kuntaliiton kanta

Kuntaliiton käsityksen mukaan oikeudenmukaisen siirtymän aiheuttamaa tuen tarvetta voidaan kuntien kannalta tarkastella joko kunnan alueella tarvittavien rakennepoliittisten toimien tai kuntien omaan toimintaan syntyvien muutostarpeiden näkökulmasta. Ehdotetussa lainajärjestelyssä ainoastaan julkisen sektorin toimijat voivat saada tukea, eli se on kohdistumassa kuntien omaan toimintaan.

Jari Vaine

Kuntaliitto pitää komission ehdotusta julkisen sektorin lainajärjestelystä lähtökohtaisesti kannatettavana. Euroopan hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan monipuolisia alue- ja paikallistason toimia varmistamaan hallittu siirtymä, joka huomioi päästövähennystoimien sosiaaliset, taloudelliset, alueelliset, terveydelliset ja ympäristövaikutukset. Kuntaliiton näkemyksen mukaan lainajärjestelyä tulee kuitenkin tarkastella kokonaisuutena kaikilta osa-alueiltaan ja vaikutuksiltaan.

Suomen kunnilla on vakiintunut varainhankintajärjestelmä, jonka kautta lainarahoitusta on ollut saatavissa moninaisiin hankkeisiin, kuntia tyydyttävien ehdoin. Käsityksemme mukaan myöskään koronapandemia ei ole oleellisesti vaikuttanut kuntien lainarahoituksen saantiin.

Toisaalta on kiinnitettävä huomiota kuntien ja kuntakonsernien velkaantumiskehitykseen. Kunnat ovat erilaisia sekä yleisen taloudellisen tilanteen että rahoitustarpeidensa ja velkaantumiskehityksen suhteen. Velan käyttöä ja velkaantumista tulee tarkastella kriittisesti, ottaen huomioon lähivuosien talousnäkymät sekä mm. väestökehityksen vaikutukset kuntien talouteen.

Kuntaliitto katsookin, että oikeudenmukaisen siirtymän lainajärjestelyn merkitys kunnille on riippuvainen tukikelpoisten kohteiden määrittelystä, rahoituskumppanien määrittelystä, lainaehtojen sisällöstä sekä lahjaosuuden roolista. Lisäksi on hyvä selvittää järjestelyn käytettävyyttä kuntakonsernin eri yksiköissä.

Tarkempia kannanottoja varten, etenkin yksittäisten kuntien kannalta, on tarpeen saada lisätietoja järjestelyn ehdoista sekä hyväksyttävien kohteiden määrittelystä.

Kuntaliitto pitää tärkeänä huolellista vaikutusten ennakkoarviointia ja niiden mukaan kohdennettuja kansallisia tukitoimia kohtuuttomien paikallisten ja alueellisten vaikeuksien välttämiseksi. Muutoksen toteuttamisessa on tärkeää huomioida alueellinen oikeudenmukaisuus. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin hyödyntämisen edellytyksenä ovat alueelliset siirtymäsuunnitelmat, jotka tulee laatia kaikille alueille. Siirtymän tukemisessa on hyödynnettävä kaikkia tarjolla olevia tukia, erityisesti EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa sekä hallituksen perustamaa ilmastorahastoa. Komissio on nostanut oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kohteeksi turpeentuantanto- ja käyttöalueet erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, mutta niitä on myös muualla Suomessa.

Jari Vaine

Euroopan Investointipankille mahdollisesti tarvittavan lisäpääoman myöntämisestä Kuntaliitto toteaa, että järjestelyn vaikutuksia julkisen talouden kannalta ei tässä vaiheessa ole riittävästi avattu.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jari Vaine
erityisasiantuntija, rahoitusala

